

VADY MANŽELSKÉHO SÚHLASU PODĽA KÁNONU 818 KÓDEXU KÁNONOV VÝCHODNÝCH CIRKVI

Abstract: Marital consent is required to produce a valid marriage. It can not be replaced with anything. Without a valid marital consent marriage can not even arise. Marital consent is understood as a mutual self-giving of man and woman to each other. A valid marriage requires the consent of a man and woman who want to marry, to be competent for legal action. Except for willingness to enter and live in marriage it is also needed the ability to live in marriage, thus enjoy the rights and fulfill the obligations resulting from marriage. Marital consent is the human capacity to take in relation to marriage reasonable, free and thoughtful decision. It is happening that in some subjects, some of these abilities are absent. The defect of consent, which causes invalidity of consent and the marriage itself.

Keywords: Marital consent. The defect of marital consent. Submission of marital respect. Usage of intelligence. Recognizable judgment. Relevant responsibilities of marriage.

Abstrakt: Manželský súhlas je potrebný k vzniku platného manželstva. Nedá sa ničím nahradiť. Bez platného manželského súhlasu nemôže manželstvo ani vzniknúť. Manželský súhlas sa chápe ako vzájomné sebadarovanie muža a ženy navzájom. Platný manželský súhlas vyžaduje, aby muž a žena, ktorí chcú uzavrieť manželstvo, boli spôsobilí k právnym úkonom. Okrem ochoty vstúpiť a žiť v manželskom zväzku je potrebná aj schopnosť žiť v manželstve, teda užívať práva a plniť povinnosti, ktoré z manželstva vyplývajú. Manželský súhlas je schopnosťou človeka prijať vo vzťahu k manželstvu primerané, slobodné a premyslené rozhodnutia. Stáva sa, že u niektorých osôb niektorá z týchto schopností chýba. Ide o vadu manželského súhlasu, ktorá spôsobuje neplatnosť manželského súhlasu a tým aj samotného manželstva.

Kľúčové slová: Manželský súhlas. Vada manželského súhlasu. Odovzdanie manželskej úcty. Užívanie rozumu. Rozoznávací úsudok. Podstatné záväzky manželstva.

Úvod

Manželský súhlas je slobodným a dobrovoľným rozhodnutím. Je osvedčením vôle o uzavretí manželstva, ktorým sa muž a žena navzájom odovzdávajú a prijímajú. Manželský súhlas je nevyhnutný k vzniku manželstva. Naopak, manželstvo je neplatné, ak je neplatné v okamihu jeho uzavretia, čiže v okamihu vyjadrenia manželského súhlasu. Manželský súhlas musí byť vyjadrený spôsobom, ktorý si

vyžaduje kánonické právo. Okrem ochoty vstúpiť a žiť v manželstve je v manželskom súhlase obsiahnutá aj schopnosť žiť v manželstve, teda užívať práva a plniť povinnosti, ktoré z manželstva vyplývajú. Manželský súhlas predstavuje prirodzenú schopnosť človeka žiť v manželstve. Ide o schopnosť človeka prijať vo vzťahu k manželstvu primerané a premyslené rozhodnutia. Človek by túto schopnosť po dosiahnutí dospelosti mal mať. Napriek tomu sa stáva, že u niektorých osôb niektorá z týchto schopností chýba. Ide o vadu manželského súhlasu, ktorá spôsobuje neplatnosť manželského súhlasu a tým aj samotného manželstva. S tým je spojená aj neschopnosť prijať podstatné práva a povinnosti v manželstve, ktoré si manželia majú byť schopní navzájom v manželstve odovzdať a prijať. Táto schopnosť sa dotýka nielen teoretického poznania a ochoty plniť stanovené práva a povinnosti v manželstve, ale aj toto teoretické poznanie prakticky odovzdať druhej strane v manželstve. Kánonické právo hovorí o vadách manželského súhlasu, ktorými sú nedostatočné užívanie rozumu; nedostatok rozlišovacieho úsudku, ktorý sa dotýka podstatných manželských práv a povinností a neschopnosť vziať na seba podstatné záväzky, ktoré vyplývajú z uzatvorenia manželstva. Tieto vady znemožňujú odovzdanie platného manželského súhlasu a tým aj samotného manželstva.

Platný manželský súhlas ako konštitučná príčina vzniku manželstva

V Kódexe kánonického práva sa uvádza: „Manželstvu dáva vznik súhlas stránok legitímne prejavенý medzi právne spôsobilými osobami, ktorý nemôže nahradiť nijaká ľudská moc. Manželský súhlas je akt vôle, ktorým sa muž a žena neodvolateľnými zväzkom navzájom odovzdávajú a prijímajú, aby ustanovili manželstvo.“⁸

Manželstvo je ustanovením prirodzeného poriadku a poriadku milosti, ktoré privádza k Bohu a on je jeho Stvoriteľom a pôvodcom. Platný manželský súhlas sa vyžaduje ako konštitučná príčina vzniku manželstva, čo znamená, že ide o okolnosť, ktorá spôsobuje vznik platného manželstva. Manželský súhlas sa nedá ničím nahradiť, teda bez platného manželského súhlasu nemôže manželstvo vzniknúť.⁹

Učenie Katolíckej cirkvi hovorí o dvoch konštitučných príčinách manželstva: Boh a manželský súhlas. Božia účasť sa vo východných katolíckych cirkvách navonok realizuje pri slúžení manželstva cez požehnanie manželstva prostredníctvom posvätného obradu. Druhou konštitučnou príčinou manželstva je manželský súhlas, teda osvedčenie vôle o uzavretí manželstva, ktorým sa muž a žena navzájom odovzdávajú a prijímajú.¹⁰

Podľa Pastoralnej konštitúcie *Gaudium et spes*: „Dôverné spoločenstvo manželského života a lásky, ktoré ustanovil Stvoriteľ a vybavil vlastnými zákonmi, je založené na manželskej zmluve, čiže na neodvolateľnom osobnom súhlase. Tak ľudským úkonom, ktorým sa manželia navzájom odovzdávajú a prijímajú, vzniká z Božieho rozhodnutia trvalá ustanovizeň, a to aj pred spoločnosťou. Tento posvätný

⁸ *Kódex kánonického práva*. Bratislava : latinsko-slovenské vydanie, Konferencia biskupov Slovenska, 1996. Kán. 1057 § 1 a § 2.

⁹ Porov. ČITBAJ, F.: *Manželstvo v katolíckom kánonickom práve a právnom poriadku Slovenskej republiky*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013. s. 219-220.

¹⁰ Porov. ako vyššie, s. 220.

zväzok v záujme manželov a ich potomstva, ako aj spoločnosti nezávisí od ľudskej svojvôle. Veď sám Boh je pôvodcom manželstva, ktoré sa vyznačuje rozličnými dobrami a cieľmi.“¹¹

Pastorálna konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu *Gaudium et spes* teda definuje manželský súhlas ako ľudský úkon, ktorým sa manželia navzájom prijímajú a odovzdávajú.¹²

Manželský súhlas potom je:
úkon vôle vyjadrený navonok,
ktorým sa muž a žena, čiže bilaterálne,
neodvolateľnou zmluvou navzájom dávajú a prijímajú,
aby ustanovili medzi sebou manželstvo.¹³

Manželský súhlas je nevyhnutný k tomu, aby manželstvo vôbec vzniklo a to najmä, aby mohlo vzniknúť manželstvo ako nerozlučiteľné spoločenstvo celého života v zmysle katolíckeho učenia. Naopak, manželstvo by bolo neplatné vtedy, ak by bolo neplatné v okamihu jeho uzavretia, čiže v okamihu vyjadrenia manželského súhlasu.¹⁴

Manželský súhlas v kánonickom chápaní sa nepovažuje len za dohodu na niečom, ide o zaangažovanie celého človeka, ktorý nemá nijakú výhradu. V manželskom súhlase nie je nič, čo by mohlo ostať mimo jeho rozhodnutia. Manželský súhlas ako príčina vzniku manželstva nerozhoduje o nejakej skutočnosti, ktorá stojí mimo dvoch osôb, ktoré sa na niečom dohodli. Manželský súhlas je špecifický a neporovnateľný s ničím, pretože v manželskom súhlase dáva muž a žena súhlas so sebou samými.¹⁵

Manželský súhlas je vzájomným sebadarovaním muža a ženy navzájom. Muž dáva svoje mužstvo žene tým, že si ju berie za manželku a žena svoje ženstvo tým, že si muža berie za svojho manžela. V manželskom súhlase najviac vystupuje subjektivita človeka, odzrkadľujú sa jeho vlastnosti, pozitíva, nedostatky jeho osobnosti zdedené po rodičoch, či nadobudnuté výchovou alebo aj vlastným úsilím v procese života. Platný manželský súhlas vyžaduje, aby muž a žena, ktorí chcú uzavrieť manželstvo, boli spôsobilí k právnym úkonom, teda spôsobilí k vykonaniu špecifického právneho úkonu, akým je manželstvo. Manželský súhlas musí byť vyjadrený spôsobom, ktorý si vyžaduje kánonické právo. V pojme, akým je manželský súhlas, je okrem ochoty vstúpiť a žiť v manželskom zväzku, obsiahnutá aj schopnosť žiť v manželstve, teda užívať práva a plniť povinnosti, ktoré z manželstva vyplývajú. Manželský súhlas dáva zrelý človek, ktorý teoreticky vie, čo manželstvo je, pozná práva a povinnosti, ktoré z manželstva vyplývajú a je schopný ich prijať a plniť. Manželský súhlas nie je len úkon osoby, ale i osobnosti. Osobnosť sa neprejavuje len vo svojej inteligencii a vôli, ale i v iných aspektoch, ako je napr. citovosť, emotívnosť, sexualita, či zodpovednosť. Túto situáciu vystihuje slovo empatia – schopnosť cítiť druhého v sebe. Nejde o súcit, ale schopnosť prežívať

¹¹ *Gaudium et spes. Pastorálna konštitúcia o cirkvi v súčasnom svete*, 48.

¹² Porov. ako vyššie,

¹³ ČITBAJ, F.: *Manželstvo v katolíckom kánonickom práve a právnom poriadku Slovenskej republiky*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013. s. 221.

¹⁴ Porov. ako vyššie, s. 221.

¹⁵ Porov. SERRANO, R.: *Súhlas v kánonickom práve*. Spišské podhradie : Ius et Iustitia, 2000. s. 35.

v sebe druhého človeka, jeho pocity, názory, emócie. To je rozhodujúce pri rozhodnutí človeka darovať seba prostredníctvom manželského súhlasu v manželstve. Manželský súhlas totiž predstavuje prirodzenú schopnosť človeka žiť v manželstve v jeho najosobnejších dimenziách. Ide o schopnosť človeka prijať vo vzťahu k manželstvu primerané, slobodné a premyslené rozhodnutia. Muž a žena by túto schopnosť po dosiahnutí veku dospelosti mali mať. Napriek tomu sa stáva, že u niektorých osôb niektorá z týchto schopností chýba. Ide o vadu manželského súhlasu. V niektorých prípadoch môže takáto vada manželského súhlasu spôsobiť neplatnosť manželského súhlasu a tým aj samotného manželstva. S tým je spojená aj neschopnosť prijať podstatné práva a povinnosti v manželstve, ktoré si manželia majú byť schopní navzájom v manželstve odovzdať a prijať.¹⁶

Neschopnosť odovzdania manželskej úcty ako vada manželského súhlasu

Kódex kánonického práva a Kódex kánonov východných cirkví sa okrem iného zaoberajú aj manželským súhlasom a jeho vadami, konkrétne psychologickými a psychickými dôvodmi väd manželského súhlasu, ktoré sú pomerne nové v kánonickom práve. Dnes sa využívajú v cirkevnom súdnictve v procesoch, v ktorých manželia žiadajú o vyhlásenie neplatnosti manželstva. Ide o schopnosť prijať a odovzdať práva a povinnosti, ktoré sa v manželstve vyžadujú. Táto schopnosť sa dotýka nielen teoretického poznania a ochoty plniť stanovené práva a povinnosti v manželstve, ale aj toto teoretické poznanie prakticky odovzdať druhej strane v manželstve. Súčasné právo podľa toho rozlišuje tri vady manželského súhlasu:

- nedostatočné užívanie rozumu,
- nedostatok rozlišovacieho úsudku, ktorý sa dotýka podstatných manželských práv a povinností a
- neschopnosť vziať na seba podstatné záväzky, ktoré vyplývajú z uzatvorenia manželstva.¹⁷

Nedostatočné užívanie rozumu

Kódex kánonov východných cirkví uvádza, že manželstvo nie sú schopní sláviť tí, ktorým chýba dostatočne používanie rozumu.¹⁸ Podobnými slovami sa k tomu vyjadruje aj Kódex kánonického práva.

Aj právny poriadok, čiže Zákon o rodine uvádza, že: „Manželstvo nemôže uzavrieť osoba postihnutá duševnou poruchou, ktorá by mala za následok obmedzenie spôsobilosti na právne úkony. Súd však môže uzavretie manželstva takej osobe povoliť, ak je jej zdravotný stav zlučiteľný s účelom manželstva. Ak uzavrie manželstvo osoba pozbavená spôsobilosti na právne úkony alebo osoba, ktorá trpí duševnou poruchou, ktorá by mala za následok pozbavenie spôsobilosti na právne

¹⁶ Porov. ČITBAJ, F.: *Manželstvo v katolíckom kánonickom práve a právnom poriadku Slovenskej republiky*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013. s. 221-224.

¹⁷ Porov. ČITBAJ, F.: *Manželstvo v katolíckom kánonickom práve a právnom poriadku Slovenskej republiky*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013. s. 225-226.

¹⁸ *Kódex kánonov východných cirkví, Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*. Lublin : Gréckokatolícka teologická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove v spolupráci s fakultou práva a administratívy Katolíckej univerzity Jána Pavla II., Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, 2012. Kán. 818, 1.

úkony, súd rozhodne o tom, že manželstvo je neplatné, aj bez návrhu. Ak bez povolenia súdu uzavrie manželstvo osoba, ktorej spôsobilosť na právne úkony je obmedzená, alebo osoba postihnutá duševnou poruchou, ktorá by mala za následok obmedzenie spôsobilosti na právne úkony, rozhodne súd o neplatnosti tohto manželstva na návrh ktoréhokoľvek z manželov. Súd nerozhodne o neplatnosti manželstva a manželstvo sa stane platným, ak sa zdravotný stav manžela stal zlučiteľným s účelom manželstva.“¹⁹

Rozum hrá pri rozhodovaní rozhodujúcu úlohu. Snúbenci, ktorí sa rozhodnú uzavrieť manželstvo, musia dostatočne využívať svoj rozum. Naopak, neschopnosť užívať rozum v dostatočnej miere, diskvalifikuje človeka pri odovzdaní platného manželského súhlasu. Táto neschopnosť sa označuje ako duševná choroba.²⁰

Podľa práva je už sedemročné dieťa schopné používať svoj rozum. V tomto veku, ak sa dieťa narodí živé a zdravé, by malo mať schopnosť správneho užívania rozumu. Existujú prípady, kedy to tak nie je. Niekedy do manželstva vstupujú osoby, ktoré kvôli nedostatočnému užívaniu rozumu nie sú psychicky disponované. Ide o osoby, ktoré trpia nejakou vážnou duševnou chorobou. To znamená, že nie sú schopné rozoznať samotný úkon, hodnotu tohto úkonu a predmetu, ktorý má byť obsahom manželskej zmluvy. Je to nedostatok rozoznávacieho úsudku v oblasti intelektu. Príčinou, ktorá takýto stav vyvoláva, môže byť zaostalosť psychickej sféry človeka, ale i rozličné choroby a psychické poruchy. Tie bránia človeku v budúcom plnení manželskej úlohy.²¹

Klasifikácia duševných chorôb je veľmi ťažká. Najčastejšie ide o schizofréniu. Je to duševná porucha, ktorá sa prejavuje charakteristickým narušením myslenia a vnímania, poruchou emotívnosti a osobnostnej integrity. Patrí k najzávažnejším psychickým poruchám. Dispozícia schizofrénie je dedičná. Najčastejšie vzniká v mladom veku, v rozmedzí 16 – 25 rokov. Objavuje sa teda zvyčajne v dobe prechodu k dospelosti, keď sa človek odpútava od svojej rodiny a osamostatňuje sa. Môže sa však prejaviť aj v neskoršom veku. Pre akútnu schizofréniu sú charakteristické základné skupiny príznakov ako porucha myslenia, vnímania, porucha afektivity a autizmus. S poruchami myslenia súvisí nesprávna orientácia v realite a zmeny v sebahodnotení. Človek, ktorý trpí schizofréniou, nie je schopný adekvátne spracovať bežné informácie, zhodnotiť a zapamätať si ich. Medzi príznaky schizofrénie patria aj halucinácie a bludy. Citové prežívanie schizofrenikov sa mení, je možné ho ohodnotiť ako neprimerané. Ich svet je zdrojom nadmerného množstva silných podnetov, ktoré v nich vyvolávajú pocit ohrozenia, preto sa takýto jedinec v obranných tendenciách vzťahuje do seba, do sveta vlastnej fantázie. Z toho vyplýva ďalší príznak, ktorým je autizmus. Autizmus predstavuje tendenciu k nápadnej a neprimeranej sociálnej izolácii a koncentrácii na seba samého. Schizofréniu môžeme teda označiť ako chorobu, ktorá si vyžaduje odbornú liečbu, preto nie je možné očakávať, že dôjde k jej spontánnemu zlepšeniu.²²

¹⁹ § 12 ods. 3, 4 a 5 Zákona č. 36/2005 Z.z. z 19. januára 2005 o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²⁰ Porov. ČITBAJ, F.: *Manželstvo v katolíckom kánonickom práve a právnom poriadku Slovenskej republiky*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013. s. 227-228.

²¹ Porov. ako vyššie, s. 228.

²² Porov. VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha : Portál, 2002. s. 177-183.

Niekedy je ťažké stanoviť, v akom stupni choroby sa dotýčny človek nachádza v čase uzatvárania manželstva. Preto cirkevné tribunály častokrát využívajú pomoc znalcov z odboru psychológie a psychiatrie. Tieto vyšetrenia sú nevyhnutné, aby cirkevný tribunál mohol nadobudnúť morálnu istotu o stave veci, teda, že osoba v čase uzavretia manželstva trpela takou chorobu a v takom stupni, že nemohla odovzdať platný manželský súhlas. Do tejto oblasti patria aj prípady nedostatočného užívania rozumu z dôvodu alkoholového opojenia alebo opojenia prostredníctvom narkotík.²³

Alkoholizmus je sociálno-patologický jav, spoločensky nežiaduci návyk nadmerného užívania alkoholu. Podľa nášho zákona všetky nápoje, ktoré obsahujú viac ako 0,75 objemových percent alkoholu, sú nazývané alkoholickými. Alkoholik je teda človek, ktorý trpí na nadmerné užívanie alkoholu a závislosť od alkoholu u neho dosiahla taký stupeň, že mu spôsobuje zreteľné poruchy zdravia a ujmy v spoločenských vzťahoch a spoločenskej činnosti. Alkohol je vlastne droga. Boj proti alkoholizmu je zakotvený aj v zákone. Výchova boja proti alkoholu však musí byť komplexná. Musí sa na nej zúčastňovať aj rodina, škola, masovokomunikačné prostriedky, pracovisko a cirkev. Je potrebné zmeniť aj pohľad na človeka závislého na alkohole a vnímať ho ako chorého človeka, u ktorého je nevyhnutná terapia.²⁴ Následkom dlhodobého nepriaznivého vplyvu alkoholu na organizmus človeka, najmä na jeho centrálny nervový systém, sú rôzne psychické poruchy. Alkoholový abstinenčný syndróm je prvou poruchou a je dôkazom existujúcej metabolickej závislosti na alkohole. Vzniká ako reakcia na zníženie alebo vynechanie potrebnej dávky. Závislý človek reaguje úzkosťou, nepokojom, depresiou, podráždenosťou, stresom, bolesťami hlavy,... Druhou poruchou sú alkoholické psychózy a halucinácie, ktoré vznikajú tiež ako reakcia na zníženie dávky alkoholu. Ide o nepríjemné sluchové halucinácie, desivé sny,... Treťou poruchou sú alkoholové poruchy a demencia. Dlhodobé užívanie alkoholu vedie k poškodeniu centrálnej nervovej sústavy, ktoré sa prejavuje poruchou pamäte a úpadkom inteligencie. Sociálny dôsledok závislosti na alkohole sa dotýka oblasti zamestnania, a to zhoršenia pracovnej výkonnosti či straty profesijnej role. V oblasti rodiny predstavuje závislosť za alkohole záťaž pre celý rodinný systém. Človek závislý na alkohole devastuje svoju rodinu materiálne, sociálne i psychicky. Takýto človek nie je schopný uspokojivo plniť rolu rodiča a koniec koncov ani rolu manžela/manželky.²⁵

Do oblasti nedostatočného užívania rozumu patrí aj závislosť na nealkoholových látkach. Závislosť na drogách nevzniká náhle, ale ide o proces, ktorý prebieha v niekoľkých fázach. K vzniku závislosti dochádza v oveľa kratšej dobe, ako je to pri závislosti na alkohole.²⁶ Závislosť sa chápe ako stav periodickej alebo chronickej intoxikácie, ktorá škodí človeku i spoločnosti a je vyvolaná opakovaným

---

²³ Porov. ČITBAJ, F.: *Manželstvo v katolíckom kánonickom práve a právnom poriadku Slovenskej republiky*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013. s. 229.

²⁴ Porov. BALOGOVÁ, B. a kol.: *Vybrané kapitoly zo sociálnej patológie*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2003. s. 52-55.

²⁵ Porov. VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha : Portál, 2002. s. 292-294.

²⁶ Porov. FISCHER, S. – ŠKODA, J.: *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. s. 104.

užívaním prírodnej alebo syntetickej drogy. Pojem drogová závislosť je chápaný ako duševný a niekedy aj telesný stav, ktorý vyplýva zo vzájomného pôsobenia medzi živým organizmom a drogou. Je charakterizovaný zmenami a inými reakciami, ktoré zahŕňajú nutkanie užívať drogu stále alebo pravidelne pre jej účinky na psychiku.²⁷ Závislosť na psycho-aktívnych látkach mení psychické reakcie, procesy i vlastnosti, teda celú osobnosť závislého jedinca. Dlhodobé užívanie týchto látok môže vytvoriť tzv. organický psychosyndróm, teda zmeny osobnosti vyvolané poškodením mozgu. Emočné prežívanie je deformované a citové reakcie nie sú vždy primerané vyvolávaciemu podnetu. V kognitívnej oblasti dochádza k zhoršeniu schopnosti koncentrácie pozornosti, pamäťovej funkcie, čo môže viesť až k demencii. Užívanie drog má aktivačnú úroveň, čo znamená buď extrémnu aktivitu alebo naopak neschopnosť akejkol'vek aktivity. Závislý človek má inú hierarchiu hodnôt a mení sa aj jeho životný štýl. Ak má drogu, všetko ostatné sa stráca, zmizne, prestáva mať svoj význam. Takýto človek nemá budúcnosť, neplánuje ju, nechce o nej vedieť. Sústreď sa iba na prítomnosť. Jeho osobnosť postupne upadá. Závislý človek postupne zlyháva aj v profesijnej role a stráca aj väčšinu svojich sociálnych rolí. Taktiež devastuje a rozbíja svoju rodinu. Človek, ktorý je závislý, získava v spoločnosti „nálepku feťáka“. Bežným dôsledkom drogovej závislosti je častokrát trestná činnosť.²⁸

Odovzdaniu platného manželského súhlasu bráni aj chorobná závislosť na hre, teda patologické hráčstvo – gamblerstvo. Závislosť na hre patrí medzi návykové a impulzívne poruchy. Táto porucha sa vyskytuje najmä u mužov, obyčajne sa začína prejavovať v období dospievania a mladej dospelosti. Patologické hráčstvo má tri základné znaky: hráč nedokáže za žiadnych okolností odolať hre; nutkanie k hre je spojené s vnútorným napätím, ktoré sa zníži, keď začne hrať a pri hre gambler pociťuje príjemné vzrušenie a uspokojenie. Jedinec, u ktorého sa závislosť na hre stáva dominantným motívom, definuje potreba rýchleho zbohatnutia bez vynaloženia vlastného úsilia. Rizikovým faktorom je vytváranie si fantazijných predstáv o dostupnosti veľkej výhry. U patologického hráča sa postupne objavujú problémy súvisiace s nedostatkom peňazí. Hráč si požičiava, ale nevracia, vyhovára sa. V tejto situácii začne porušovať inak rešpektované sociálne normy, začne podvádzať a kraďnúť. Sociálnymi dôsledkami závislosti na hre je ohrozenie profesijnej role a strata motivácie k práci. Koniec koncov vo väčšine prípadov dochádza k prepusteniu z práce či vylúčeniu zo školy. Závislosť na hre narúša aj medziľudské vzťahy. Gambler svojich rodinných príslušníkov podvádza a klame, požičiava si od nich peniaze, ktoré nevracia a okráda ich. Potreba hrať je pre v jeho prípade oveľa silnejšia a má väčšiu hodnotu ako citový vzťah. Patologický hráč potrebuje odbornú pomoc, nedá sa veriť jeho sľubom, že s hraním skončí. U závislých hráčov ide o poruchu v oblasti sebahodnotenia a autoregulácie. Gambler je človek psychicky

---

²⁷ Porov. BALOGOVÁ, B. a kol.: *Vybrané kapitoly zo sociálnej patológie*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2003. s. 55.

²⁸ Porov. VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha : Portál, 2002. s. 303-307.

závislý na hre, preto sa tejto závislosti nikdy nezbaví. Cieľom liečby je úplná abstinencia.²⁹

Do oblasti nedostatočného užívania rozumu patria aj dôvody stavov hypnózy, či dočasnej straty plnej zodpovednosti za svoje skutky. Civilná legislatíva tieto situácie spresňuje. Kánonické manželstvo nemôžu uzavrieť tí, ktorým to zakazuje civilné právo. Ide o osoby, ktoré:

boli pozbavené spôsobilosti na právne úkony rozhodnutím súdu, majú obmedzenú spôsobilosť na právne úkony rozhodnutím súdu. Takéto osoby môžu manželstvo uzavrieť len na základe rozhodnutia súdu, bez povolenia súdu, sú postihnuté duševnou poruchou, a tá by mala za následok obmedzenie spôsobilosti na právne úkony, trpia na duševnú poruchu takého charakteru, žeby mala za následok pozbavenie spôsobilosti na právne úkony.³⁰

Nedostatok rozoznávacieho úsudku

Podľa Kódexu kánonického práva: „Uzavrieť manželstvo sú neschopní tí, ktorí majú vážny nedostatok rozoznávacieho úsudku ohľadne podstatných manželských práv a povinností, ktoré treba navzájom odovzdávať a prijímať.“³¹ Kódex kánonov východných cirkví sa k tomu vyjadruje podobnými slovami.

Rozoznávacím úsudkom sa myslí schopnosť rozumu kriticky rozlišovať. Táto schopnosť umožňuje človeku poznať podstatu veci a ľudsky sa zorientovať v praktickom rozhodnutí uzavrieť manželstvo. Človek, ako bytosť rozumná a citová, má svoje životné rozhodnutia vykonávať v harmonickej spolupráci všetkých prirodzených schopností a tým kriticky hodnotiť obsah svojho poznania, aby bolo jeho rozhodnutie vyvážené a adekvátne. Čo sa týka manželstva, musí poznať nielen práva a povinnosti, ktoré z manželského zväzku vyplývajú, ale ich aj v manželstve plniť. Nevedomosť v tejto oblasti je vážnym nedostatkom, ktorý sa týka povahy a významu týchto práv a povinností. Ide o nedostatok schopnosti vykonať slobodné a vlastné rozhodnutie, ktoré vo veľkej miere závisí od poznania obsahu a predmetu. Je to psychický stav človeka, ktorý sa sám nevie uvedomelo rozhodnúť, nie je schopný vykonať slobodné rozhodnutie. V iných oblastiach sa dokáže sám rozhodnúť, ale nemá schopnosť prijímať na seba rozhodnutia na celý život. Keď človeku chýba schopnosť kritického ohodnotenia, môže sa týkať dvoch kategórií: buď sa jedná o neschopnosť týkajúcu sa poznania, nevie sa správne ohodnotiť po intelektuálnej stránke, alebo sa táto schopnosť dotýka volitívnej sféry, teda nie je schopný prijať a plniť manželské záväzky.³²

Neschopnosť vziať na seba podstatné záväzky manželstva

²⁹ Porov. VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha : Portál, 2002. s. 310-312.

³⁰ Porov. ČITBAJ, F.: *Manželstvo v katolíckom kánonickom práve a právnom poriadku Slovenskej republiky*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013. s. 229-230.

³¹ *Kódex kánonického práva*. Bratislava : latinsko-slovenské vydanie, Konferencia biskupov Slovenska, 1996. Kán. 1095, 3.

³² Porov. ČITBAJ, F.: *Manželstvo v katolíckom kánonickom práve a právnom poriadku Slovenskej republiky*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013. s. 230-231.

V Kódexe kánonov východných cirkví sa uvádza aj táto vada manželského súhlasu: „Sláviť manželstvo sú neschopní tí, ktorí z dôvodov psychickej prirodzenosti nedokážu vziať na seba podstatné záväzky manželstva.“ Podobnými slovami túto vadu opisuje aj Kódex kánonického práva.

Touto vadou sa myslí psychická neschopnosť prijať podstatné manželské povinnosti a vyplýva z psychickej choroby, nedostatočného rozumového vývoja, rozličných patologických deviácií ako sú³³:

neurózy – ide o funkčné psychické ochorenie, ktoré vyplýva z poruchy vyššej nervovej činnosti, bez preukázateľnej chorobnej zmeny nervstva, homosexualita – je pohlavná náklonnosť k osobám rovnakého pohlavia, lesbizmus – chápe sa ako sexuálny záujem a styk medzi ženami, nymfománia – označuje chorobne zvýšený pohlavný pud žien, transsexualizmus – je označením pre poruchu sexuálnej diferenciácie, resp. sexuálnej poruchy, ktorá sa prejavuje túžbou byť opačným pohlavím, a rozličné obmeny psychickej nezrelosti.³⁴

Nestačí iba to, aby človek bol schopný odovzdať manželský súhlas. Musí byť schopný prijať podstatné manželské povinnosti, najmä tie, ktoré sa týkajú dobra potomstva, dobra manželstva, dobra jednoty a nerozlučiteľnosti manželstva. Nestačí len poznanie, človek musí byť schopný plniť záväzky. Neschopnosť plniť manželské záväzky je priamo spojený s fungovaním manželstva. Človek z dôvodu nedostatočného užívania rozumu totiž nie je schopný plniť to, čo z manželstva vyplýva. Ide o tieto manželské povinnosti:

schopnosť delenia sa s darom manželskej lásky, ktorá je určená na zrodenie a výchovu potomstva (navždy a výlučne, ľudským spôsobom) a povinnosť naviazania a udržiavania manželského spoločenstva, jednotného a nerozlučiteľného.³⁵

Konkrétne neschopnosti psychickej povahy, ktoré sa týkajú plnenia podstatných manželských záväzkov, môžeme deliť do kategórií:

neschopnosť psychickej povahy plniť si svoje povinnosti voči potomstvu – dobro potomstva – za neschopných prijať podstatné povinnosti vo vzťahu voči potomstvu sa považujú tí, ktorí prekážajú v počatí nového života alebo riešia situáciu potratom, teda zabitím ešte nenarodeného dieťaťa, či iným spôsobom vylučujú potomstvo. Dobro potomstva je povinnosťou manželov. Manželia majú prijímať deti ako Boží dar, umožniť im ich narodenie, zabezpečiť im výchovu. Manželia majú naplniť svoju úlohu materstva a otcovstva, neschopnosť psychickej povahy plniť si svoje povinnosti voči druhému/druhej manželovi/manželke, teda dobro manželov – ide o situáciu, keď niekto nie je v stave vykonávať manželské úkony kvôli poruche sexuálneho inštinktu. Takáto situácia môže nastať, ak jedna strana v manželstve spôsobuje druhej strane pri manželskom styku bolesť, správa sa násilne, bezohľadne a sebecky. Manželské spolužitie má byť vykonané ľudským spôsobom, nie pod vplyvom alkoholu, narkotík a nie zo strachu či násilím. Intímny život je v manželstve dôležitý a preto jeho neschopnosť spôsobuje neschopnosť uzavretia manželstva. Na druhej strane, žiaden z manželov nemôže odmietat' či vyžadovať intímne manželské

³³ Porov. ako vyššie, s. 232.

³⁴ Porov. *Slovník cudzích slov online*. <http://www.cudzieslova.sk/>. (21. 11. 2015).

³⁵ Porov. ČITBAJ, F.: *Manželstvo v katolíckom kánonickom práve a právnom poriadku Slovenskej republiky*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013. s. 232-233.

spolužitie bez ohľadu na položenie druhej strany, neschopnosť prijať tento záväzok vyplýva nielen z impotencie, ale aj z príčin psychickej povahy, zvlášť psychosexuálnych (homosexualita, sadizmus,...). To diskvalifikuje človeka k uzavretiu manželstva. Ide aj o situácie, ktoré sa týkajú nadväzovania vzťahu medzi manželmi (sféra citová a intelektuálna, ale aj jednota v myslení, konaní a vyjadrovaní vzájomnej lásky).³⁶

Záver

Neschopnosť odovzdať platný manželský súhlas je vada, ktorá neumožňuje uzavretie platného manželstva. S tým je spojená aj neschopnosť prijať podstatné práva a povinnosti v manželstve, ktoré si manželia majú byť schopní navzájom v manželstve odovzdať a prijať. K vadám manželského súhlasu patrí nedostatočné užívanie rozumu, nedostatok rozlišovacieho úsudku a neschopnosť vziať na seba podstatné záväzky, ktoré vyplývajú z uzatvorenia manželstva. Snúbenci, ktorí sa rozhodnú uzavrieť manželstvo, musia dostatočne využívať svoj rozum. Naopak, neschopnosť užívať rozum v dostatočnej miere, diskvalifikuje človeka pri odovzdaní platného manželského súhlasu. Táto neschopnosť sa označuje ako duševná choroba. Najčastejšie ide o schizofréniu, no do oblasti nedostatočného užívania rozumu patrí aj závislosť na alkohole, drogách, či patologické hráčstvo. Uzavretie manželstva nie sú schopní ani tí, ktorí majú vážny nedostatok rozoznávacieho úsudku, ktorý sa dotýka podstatných manželských práv a povinností, ktoré je potrebné navzájom odovzdávať a prijímať. Ide o psychický stav človeka, ktorý sa sám nevie uvedomelo rozhodnúť, teda nie je schopný vykonať slobodné rozhodnutie. Psychická neschopnosť prijať podstatné manželské povinnosti zasa vyplýva z psychickej choroby a rozličných patologických deviácií ako sú neurózy, homosexualita, lesbizmus a mnohé iné úchyľky, ktoré neumožňujú odovzdanie platného manželského súhlasu, čiže uzavretie platného manželstva.

Zoznam použitej literatúry:

Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu. Gaudium et spes. Pastoralná konštitúcia o cirkvi v súčasnom svete.

Kódex kánonického práva. Bratislava: latinsko-slovenské vydanie, Konferencia biskupov Slovenska, 1996.

Kódex kánonov východných cirkví, Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium. Lublin: Gréckokatolícka teologická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove v spolupráci s fakultou práva a administratívy Katolíckej univerzity Jána Pavla II., Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, 2012. 882 s.

Zákon č. 36/2005 Z.z. z 19. januára 2005 o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

BALOGOVÁ, B. a kol.: Vybrané kapitoly zo sociálnej patológie. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2003. 146 s.

---

³⁶ Porov. ČITBAJ, F.: *Manželstvo v katolíckom kánonickom práve a právnom poriadku Slovenskej republiky*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013. s. 233-234.

ČITBAJ, F.: Manželstvo v katolíckom kánonickom práve a právnom poriadku Slovenskej republiky. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013. 381 s.

FISCHER, S. – ŠKODA, J.: Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevu. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. 224 s.

SERRANO, R.: Súhlas v kánonickom práve. Spišské podhradie : Ius et Iustitia, 2000. 277 s.

VÁGNEROVÁ, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky. Praha : Portál, 2002. 444 s.

Slovník cudzích slov online. <http://www.cudzieslova.sk/>. (21. 11. 2015).

Hnasevych I.

Doctoral candidate, Department of
International Public Law
Jagiellonian University
(Cracow, Poland)

UKRAINE'S ACCESSION TO THE ROME STATUTE AND THE PRINCIPLE OF COMPLEMENTARITY. THE ANALYSIS OF CURRENT LEGAL ISSUES

In the last couple years Ukraine has made significant steps towards democratization and integration to European Union. Each of these steps means a lot of effort from not only the Ukrainian government but primarily from Ukrainian citizens.

The obligation to respect human rights implies that states must not only abstain from encroachments or attempts to limit human rights, but is obligated to take appropriate measures to protect individuals and groups of people, to provide all available instruments for effective protection of fundamental human and civil rights. It is the main task of government and constitution to protect citizens, especially in conditions of armed conflicts, acts of terrorism and aggression. The significant role in establishing justice and protection of human rights is played by international courts.

Aim of the article is to study the principle of complementarity of the Rome Statute and its impact on the national legislation of Ukraine. The domestic legal system should create a holistic mechanism for human rights protection. However, in cases where domestic legal mechanisms do not ensure the protection from violations - the application of procedures and mechanisms established at regional and international levels should be provided. The proper provision of national and international human rights standards requires the implementation of effective international control [5,122].

The Rome Statute in 1998 (entered into force in 2002) established a unique judicial body – the permanent International Criminal Court. So far 124 states are parts to this international agreement. Ukraine is one of the 31 countries that signed but not ratified the Rome Statute. In 2001 the Constitutional Court of Ukraine